

Европейски съюз

Оперативна програма
„Развитие на човешките ресурси“ 2007-2013
МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО
И НАУКАТА

Европейски социален фонд

Схема BG051PO001-4.3.04 „Развитие на електронни форми на дистанционно обучение в системата на висшето образование“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Инвестира във вашето бъдеще!

УЧЕБНА ПРОГРАМА

Утвърждавам,
Декан:.....

Сигнатура: SM 545
Дисциплина: **КОМУНИКАЦИЯ И МАНИПУЛАЦИЯ**
Приета: Протокол №1 от 1.10.2014 г.
Преподаватели: доц. д-р Мариана Лазарова

АНОТАЦИЯ

Манипулацията е универсален съвременен социален феномен, а съвременното общество е комуникативно общество. Комуникацията се описва с две основни понятия – влияние и взаимодействие, следователно основателен е въпросът дали всяка комуникация е манипулативна. Познаването и владеенето на манипулативни стратегии и тактики в процеса на комуникацията има две измерения – възможност за въздействие и възможност за самозащита. Обект на интерес са манипулативните тактики в политиката, в рекламата, в медиите, в пиара и в процеса на водене на преговори.

Основните съдържателни проекции в курса на обучение са организирани в две основни информационни ядра – теоретично и практико-приложно.

ОСНОВНИ ЦЕЛИ И ИЗХОДНИ УЧЕБНИ РЕЗУЛТАТИ

1. Да развият теоретичните знания за принципите на функциониране и регулиране на масовата комуникация и на възможностите и етичните измерения на манипулативното въздействие върху обществото.
2. Преподаваните знания и умения да бъдат адаптирани към социокултурната, политическата и икономическата среда в нашата страна.
3. Да се получи представа за практическите методи, стратегии и тактики на манипулативно въздействие в процеса на стратегическите обществени комуникации.

ПРЕДПОСТАВКИ

Усвояването на философията на манипулацията като социално явление, на манипулативните стратегии и техники изисква знания от предварително слушани дисциплини, свързани с теория на комуникацията, езикова култура, реторика, политика и медии, реклама.

ФОРМА НА ОБУЧЕНИЕ

Дистанционно обучение

СТАТУТ И СТРУКТУРА

«Комуникация и манипулация» е задължителна учебна дисциплина за всички студенти от Магистърската програма по „Публични комуникации и социална психология“ през първия семестър от обучението им.

Специалност	Статут	Кредити	Дистанционно обучение				Редовно обучение			Задочно обучение		
			прис.	л	с	общо	л	с	общо	л	с	общо
Публични комуникации и социална психология	Задължителна	6										
			12	30	30	60						

СЪДЪРЖАНИЕ

А. ЛЕКЦИОННИ ТЕМИ

Генезис на манипулацията и взаимовръзка между манипулация и комуникация

Съвременното „омасовяване” на манипулацията в условия на активна комуникация. Комуникативни дейности с манипулативен заряд.

Теории за манипулацията. Диференциране на понятия

С. Кара-Мурза, Херберт Франке, Дъглас Рушкоф, Евг. Доценко, Р. Гудин, А. Тофлър. Манипулация, пропаганда, убеждаващо говорене, дезинформация.

Психологически принципи за въздействие и манипулация. Шест закона на влиянието.

Принцип на контраста. Принцип на взаимния обмен. Принцип на социалното доказателство. Принцип на благоразположеност. Принцип на авторитета. Шест закона на влиянието.

Същност на информационната манипулация

Две принципни програми за информация – формираща и манипулираща. Манипулатор и манипулант тълпойд. Гюстав Льобон за психологията на тълпите

Механизъм на манипулативния информационен обмен

Цензура и прозрачност – парадоксът на предпоставките. Функции, характеристика и цели на манипулативната програма.

Форми на информационната манипулация

Спекулативно убеждаване. Внушаването – универсална форма. Манипулиране на вниманието. Промиване на мозъци. Дезинформация.

Манипулативни методи или как ни обработват медиите, рекламата, пиарът

Емоционален резонанс. Отровен сандвич. Ефект на ореола/ бумеранга/ първичността/ присъствието. Информационна блокада. Класификатори. Използване на медиатори/лидери на мнение. Коментар. Контраст. Обход откъм фланга. Перспектива. Повторение. Подмяна. Полуистина. Асоциации. Смесване на акцентите и др.

Езикът като инструмент за социална власт

Езикова база като инструмент за социална власт. Осъществяване на власт чрез акта на комуникация.

Политически манипулативни стратегии и езикови тактики за изразяването им. Деструктивни политически технологии

Подмяната като манипулативна същност на политическата комуникация. Политически стратегии: апелативна, обединителна, семейна, стратегия на диалога, на контраста, на асоциативното свързване, стратегия на престижа, моралния фактор и авторитета, на съобразяване със спецификата на региона, на черния пиар, негативизма и омаловажаването. Езикови изразни средства за реализиране на политическите манипулативни стратегии. Деструктивни политически технологии.

Реклама и манипулация

Структура и езикови инструменти на манипулативно въздействие в рекламните текстове. Рекламни тактики: акцентирание, подмяна на целите, поставяне на маски, игра с мотивацията, разказване на истории, използване на джендърни стереотипи.

Манипулацията в печатните медии

Използване на възможностите на граматическата система на морфологично и на синтактично равнище. Манипулативен потенциал на лексикалната система. Манипулативен потенциал на инициалната референция, на цитатите и чуждата реч, на номинализацията и глаголноста, на асоциативността между разположени в съседство заглавия и пр.

Електронни медии и манипулация

Роля и функции на медиите. Паралел между традиционни електронни медии и социални медии през призмата на теориите за въздействието на медиите

Конструиране на артефакти. Интервюто – между информацията и манипулацията.

Приватизация на подсъзнанието чрез риалити формати.

Манипулативни техники при водене на спор и преговори

Тактика наивност, тактика на свършения факт, тактика отхапване, тактика на изпреварващия удар, избухване на бомба, затрупване, тактика сламени въпроси, таякия руски фронт, игра на добри и лоши, тактика бране на череша, лепене на етикети и пр.

Интерпретация и манипулация

10 най-използвани начина за манипулиране и къде сме ние

Б. ПРАКТИЧЕСКИ УПРАЖНЕНИЯ

Практическите упражнения целят създаване на умения до степен компетентност при анализиране на политически, медийни, рекламни и PR материали по схемата: комуникационен канал – цел на манипулацията – манипулативна тактика – изразни средства – анализ на резултата.

Хипотези за доказване:

а) комуникацията е винаги манипулация;

б) комуникацията не е манипулация;

в) комуникацията може да е и манипулация;

г) манипулацията не променя, само ускорява хода на процесите (действа като катализатор).

Защо хората са податливи на манипулация? Защо искат да са като другите? Могат ли, трябва ли и как да се защитят от манипулация?

Докажете или опровергайте Тери Пратчет: „Невсичко в обществен интерес е в интерес на обществото”.

Примери за успешно прилагани манипулативни методи (от изброените в Тема № 7)

Конкретни примери за:

а) създаване на комулативен ефект - аудиторията започва да възприема медийната рамка на реалността като своя лична представа за тази реалност;

б) мейнстриймिंग – различията изчезват поради еднакво култивиране под влияние на медийни послания

Манипулативен потенциал на: националния мит; мита за бъдещето; мита за месията; мита за човешкото всемогъщество („Аз мога”); мита за свободата; мита за просветения монарх и съвременния му вариант за справедливия управник със силна ръка.

Симулакрум – същност, манипулативни възможности.

НЛП - манипулативни трикове, свързани с лексикалната семантика и играта с нея (подозирам – съмнявам се; терор – тероризъм; компромат; факт – събитие; атака – агресия; демокрация – популизъм; примирявам се – смирявам се; лоялност – вярност; неологизми; просторечна лексика; жаргони; чужди думи); използване на граматически средства за манипулативно въздействие.

Реални ли са риалити форматите? Защо ги наричат така?

ПЛАНИРАНИ УЧЕБНИ ДЕЙНОСТИ И МЕТОДИ НА ОБУЧЕНИЕ

От гледна точка на изискванията, свързани с дистанционна форма на обучение при структуриране на учебното съдържание в курса се използва комбинирания подход.

Учебното съдържание е обособено в тематични, самостоятелно разработени модулни компоненти, които изграждат общата архитектура на курса за обучение.

1. Материали и ресурси за присъствена (самостоятелна) подготовка.

Всяка модулна единица е представена чрез: теоретична част и допълнителни ресурси, които доразвиват, обогатяват и надграждат самостоятелната подготовка на студентите.

Допълнителните ресурси са разписани под формата на презентации, уроци, речници, електронни тестове, URL връзки към информационни източници, специализирани сайтове, виртуална библиотека и електронно хранилище.

2. Учебни дейности от гледна точка на спецификата на курса. Планирани са:

▫ задания за самостоятелна работа в Moodle: работа с литературни източници, разработване на курсов проект, разработване на речник на основните понятия и др., wiki и др.;

▫ решаване на онлайн тест;

▫ организиране на консултации чрез чат и форум;

▫ присъствени занятия;

МЕТОДИ И КРИТЕРИИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ

1. Текущо оценяване в две основни форми:

▫ задание под формата на курсов проект с ясно формулирани: цел, структура, инструкция за разработване, технически параметри, начин за представяне;

▫ текуща оценка - решаване на един онлайн тест.

2. Критерии за допускане до изпит. До изпит се допускат студенти, които са:

▫ посетили 80% от присъствените часове по дисциплината;

▫ разработили ЕЛЕКТРОННО ПОРТФОЛИО с материали, възложени за изпълнение по време на семестъра;

▫ минали текущо оценяване (1 текущи оценки);

▫ осъществили поне 2 консултации с преподавателя чрез чат или форум в курса за обучение

▫ разработили курсов проект

3. Семестриален изпит - Присъствен, защита на курсови проекти с помощта на Power Point Presentation

4. Метод на формиране на семестриалната оценка

Крайната оценка по дисциплината се формира въз основа на всички изпълнени задания по дисциплината в указаните за това срокове, като 50% е тежестта на оценката е от защитата на курсовия проект.

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА

Основна литература

1. Доценко, Е.: Манипуляция: феномен, механизъм, защита. <http://www.aguarum.ru/psih/ks/ks7pl.html>
2. Киршнер, Й. 1995: Манипулирайте, но правилно. Осемте закона за въздействие върху хората. С.
4. Кара-Мурза, С.: Манипуляция с сознанието. http://www.kara-murza.ru/books/manipul_content.htm
5. Лебон Густав, 2002, 2005: Психология на тълпите. София.
5. Маринов, Р. 2001: Пъблик рилейшънс. С.
6. Малецке, Г. 1994: Психология на масовата комуникация. С.
7. Райков, З. 1985: Печатът и формиране на общественото мнение. С
8. Рушкоф, Д. 2003: Теория и практика на манипулацията. С.
9. Тофлър, А. 1996: Трусове във властта. С. Изд. „Нар. Култура“

Допълнителна литература

1. Блакар, Р.М. 1987: Язык как инструмент социальной власти. В “Язык и моделирование социального воздействия”

3. Манипулятивни технологии в системата на масовата комуникация. <http://www.33333.ru/public/manipula.php>
4. Ортега-и-Гасет 1993: Бунтът на масите. С.
5. Робинсън, Дж. 2001: Манипулаторите. Конспирацията на големите в рекламата. С.
6. Смит, Б. 1992: Психотехниката на убеждаващото говорене. С.
7. Соколов, И. Мнение на обществеността. Създаем или манипулираме? www.mamba.ru
8. Лаш, С., Критика на информацията. Издателство "Кота", С., 2004 (2002), с. 107-256.
9. Московичи, С., Ерата на тълпите. Издателство „Дамян Яков“, С., 2007 (1981), с.197-272.
10. Беззубцев, С., Слуховете, които работят за вас. Издателство „Софтпрес“, С., 2007 (2003), с. 6-167.
11. Дуолинг, Гр., Създаване на корпоративната репутация. Идентичност, имидж, представяне. Издателство "ROI Communications", С., 2005 (2000), с. 73-232.
12. Иванова, К., Копирайтинг: съставяне на рекламни и PR текстове. Издателство Асеновци, С., 2009 (2008), с. 11-115.
13. Капферер, Ж., Слуховете. Най-старото средство за информация в света. Университетско издателство "Св. Климент Охридски", С., 1992 (1990), с. 9-113.
14. Липман, У., Общественото мнение, Издателство "Лик", С., 2001 (1922), с. 9-104.
15. Харис, Т. Л., Добавената стойност на Пъблик рилейшънс. Тайното оръжие на интегрирания маркетинг. С увод от Филип Котлър. Рой Комюникейшънс, С., 2002 (1988), с. 3-122.
16. Харис, Т.Л., Уолън, П.Т., Пъблик рилейшънс през XXI век: пътеводител за специалисти по маркетинг. Рой Комюникейшънс, С., 2009 (2006), с. 1-157.
17. Хюз, М. Бъззз маркетинг: маркетинг на мълвата. Издателство „Инфодар“, С., 2008 (2005), с. 7-210.
18. Чомски, А.Н., Петата свобода или власт и идеология, Издателство "Агато", С., 1996.
19. Сегела, Ж., Холивуд пере най-добре. Азбука на рекламата в бизнеса и политиката. Издателство "Иван Вазов", С., 1991 (1982).
20. Чалдини, Р., Влиянието: психология на убеждаването. Издателство „Изток - Запад“, 2005 (1993), с. 1-193.
21. Алдер, Х., Хедър, Б., НЛП за 21 дена. Издателство „Кръгзор“, С., 2005 (1998).
22. Джейкъбсън, Сид, НЛП за решаване на проблеми в бизнеса. Издателство „НЛП България“, С., 2010 (1996).
23. Грийн, Дж., Котър, К., Не позволявайте да ви манипулират. Издателство "Хомо футурус", С., 1999 (1996), с. 5-153.
24. Лънг, Х. Как да контролираме съзнанието на хората. Издателство „Софтпрес“, С., 2009 (2006), с. 108-224.
25. Ричардсън, Джери, Въведение в НЛП. Издателство „НЛП България“, С., 2010 (2000).
26. Хогън, К., Спийкмън, Дж., Скритото убеждаване: психологически тактики и трикове за влияние върху подсъзнанието на другите. Издателство „СофтПрес“, С., 2007 (2006).8-21.
27. Лакани, Дейв 2005: Убеждаване. Изкуството да постигаме това, което искаме. Изд. Анхира, София.
28. Жул, Робер-Венсан, Бовоа, Жан-Леон 2008: Кратко ръководство по манипулация в услуга на почтените хора. Изд. Колибри, София.
29. Карагъзова Снежина, : Езикови характеристики на рекламния дискурс
30. Кафтанджиев Христо, 2006: Секът и насилието в рекламата.
- 31 Кафтанджиев, Хр., 2012: Герои и красавици в рекламата.